

Konstitutionsutskottets betänkande

1979/80:24

med anledning av motion angående kunglig persons titulatur

Motionen

I motionen 1978/79:1100 av Per-Erik Nisser (m) hemställs "att riksdagen måtte besluta att såsom vilande grundlagsförslag i successionsordningen införa ett stadgande av följande lydelse: Prins och prinsessa av det kungliga huset må tilläggas titlar av hertigdömen och grevskap bland de svenska landskapen. Lag samma skall gälla gemål till drottning, som är statschef."

I motiveringen erinras om att i 1974 års regeringsform inte finns någon motsvarighet till 45 § i gamla regeringsformen angående Konungens rätt att efter gammalt bruk tillägga prinsar av det kungliga huset titel av svenskt landskap. Motionären, som framhåller att detta är en gammal tradition som går tillbaka till Vasadynastin, anser att det säkert skulle uppskattas i fall man efter god förebild från Vasadynastin gav prinsar och prinsessor av det kungliga huset ävensom gemålen till regerande drottning titlar av hertigdöme och ett grevskap, varigenom två landskap skulle kunna bli representerade i en kunglig persons titulatur.

1809 års regeringsform

I 1809 års regeringsform hade ovan nämnda 45 § följande lydelse:

Varken Svea rikets kronprins och arvfurste eller prinsar av det konungsligahuset skola hava något livgeding eller civilt ämbete; dock kunna efter gammalt bruk titlar av hertigdömen och furstendömen dem tilläggas, utan rättighet till de landskap, vilkas namn de bära."

Tidigare utredningsarbete m. m.

Författningsutredningen

Författningsutredningen föreslog i sitt betänkande SOU 1963:17 med förslag till regeringsform att bestämmelserna i RF 45 § inte skulle överföras till en ny regeringsform. I motiveringen (s. 507) anförde utredningen bl. a. följande:

I utredningens förslag till ny regeringsform stadgas, att rikets styrelse tillkommer regeringen samt att för rikets förvaltning finnes under regeringen förvaltningsmyndigheter (1 kap. 4 §). Här ligger ett förbud mot förläning av hertigdöme och av livgeding. Inrättande av hertigdöme innebär, att den "territoriella höghetsrätten" till viss del av riket överlåtes till viss person. Avsöndrande av ett område till livgeding medför, att förvaltningen av

området i fråga uppdrages åt viss person, som samtidigt får disponera skatteinkomsterna från området. Något hertigdöme har icke funnits sedan år 1622, något livgeding ej sedan frihetstidens ingång; livgeding var dessförinnan den sedvanliga metoden att svara för änkedrottningens underhåll. Formuleringen i 1 kap. 4 § lägger givetvis icke hinder i vägen för det gamla bruket att prins tilldelas titel av hertigdöme.

Grundlagberedningen

Grundlagberedningen (GLB) anslöt sig till författningsutredningens ställningstagande rörande RF 45 §. I betänkandet Ny regeringform, ny riksdagsordning (SOU 1972:15) redovisades i specialmotiveringen till paragrafer i äldre RF som saknade motsvarighet i GLB:s förslag följande:

Med livgeding avses ett område, som tilldelas viss person, vilken äger att förvalta området och uppbära skatter och andra inkomster från detsamma. Förbud mot sådant bortförlänande har funnits alltsedan 1720 års RF. Utdelning av livgeding hör samman med ett för länge sedan avvecklat förvaltningssystem, och anledning saknas att behålla förbudet.

Hinder för prins att inneha civilt ämbete var en nyhet 1809 och motiverades med att sådan tjänst skulle medföra att kännedomen om och översikten av statsförvaltningen i dess helhet skulle förloras, samt att ett civilt ämbete skulle kunna bringa prinsen i kollision med enskilda medborgare. Även detta förbud speglar en gången tids förhållanden och bör ej förnyas.

Remissyttrande

Riksmarskalksämbetet kommenterade i sitt remissyttrande GLB:s förslag att utesluta RF 45 § i sitt förslag till ny RF. Ämbetet anförde:

Enligt motiven (s. 316) är anledning härtill att de två i § 45 stadgade förbuden spegla en gången tids förhållanden och nu ej böra förnyas. GLB har emellertid icke framfört någon erinran mot konungens hävdvunna rätt att tilldela kronprins och arvfurste eller prinsar titlar av hertigdömen och furstendömen av visst landskap.

Riksmarskalksämbetet förutsätter att någon ändring härvidlag icke åsytats.

Vissa riksdagsbeslut

Den nya regeringsformen antogs vid 1973 och 1974 års riksdagar. I propositionen 1973:90 kommenterades inte särskilt frågan om utmönstringen av den aktuella paragrafen av regeringsformen.

Efter beslut vid 1977/78 och 1979/80 års riksmöten har, med giltighet från den 1 januari 1980, kvinnlig tronföljd införts.

Tillkännagivande vid konselj

Vid konselj den 14 maj 1979 med anledning av att HM Drottningen den 13 maj 1979 nedkommit med en son tillkännagav HM Konungen att barnet skulle få namnen Carl Philip Edmund Bertil och kallas Carl Philip samt att hans titel skulle bli Hertig av Värmland.

Utskottet

Utskottet hänvisar till de ställningstaganden som gjorts av författningsutredningen och grundlagberedningen och till den praxis som råder i den av motionen berörda frågan. Något hinder att tilldela infödda prinsessor titlar av motsvarande slag som kan tillkomma prinsar kan numera enligt utskottets mening inte anses föreligga. Utskottet avstyrker motionens förslag om särskild grundlagsreglering.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:1100.

Stockholm den 29 november 1979

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp), Olle Svensson (s)*, Per Unckel (m)*, Gunnar Biörck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Daniel Tarschys (fp)*, Kerstin Nilsson (s), Britta Hammarbacken (c), Sture Thun (s), Bo Södersten (s)* och Hans Gustafsson (s)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

